„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску	Србију, Црну Гору и др. стране земље	
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 77. У Новом Саду, у среду 18. априла (1. маја) 1912. Година XXVIII

Још то није руска реч.

Са великом се узбудом у читавој Европи очекивала у руској државној Думи у Петрограду *руска реч*, коју је требао да изговори нови руски министар спољашњих послова *Сазонов* о данашњем политичком положају погледом на италијанско-турски рат, па погледом на односе на Балканском Полуострву.

После одступа рускога министра спољашњих послова, који је водио политику и за време анексијоне кризе, али који се показао неспособан, да води руску балканску политику, после одступа *Извољскога*, био је именован на његово место Сазонов. Зна се, да је исти Сазонов био дуго на лечењу у иноземству, те се тек од скора вратио у Петроград, али је у свом повратку на путу имао договора у Паризу са француским и другим европским државницима.

Готово читаву годину дана морало се чекати на Сазоновљеву реч. Тек по која цртица његове руске политике могла се дознати из онога, што је продирало на јавност из његових разговора са европским државницима за време његова боравка у Паризу.

Него је у руској државној Думи, кад јој се поднео државни прорачун и с њиме и прорачун за министарство спољашњих послова, имао Сазонов дужност, да јавно проговори, да пред Европом рекне руску реч. Је ли томе задатку Сазонов одговорио?

По себи се разуме, да руски министар спољашњих послова, који води спољашњу политику великога рускога царства, не може пред Европом говорити начином и тоном, који би изазивао неспоразуме и неке противности међу извесним европским велесилама. Дипломате никад не казују сасвим оно, што мисле, па се баш у дипломатији има много што да чита, што но се каже, *међу редовима*, што није написано. За европску дипломатију вреди још увек оно, што је лукави *Таљеран* рекао, наиме да је језик дат човеку за то, да прикрије своје мисли.

С тога није ништа необично, него је сасвим обична ствар, да у владалачким престоним говорима, да у извештајима министара спољашњих послова, увек као нешто типично, као нешто стално мора бити онај став: наши односи са страним државама су најбољи. Ово је тако ушло у дипломатски и државни обичај, да би се, кад би се рекло што друго, ово тумачило најгоре. Кад је 1. јануара 1859. тадањи моћни француски император *Наполеон III.* о новој години примио честитке дипломатскога кора, он се после своје захвале за честитке окренуо аустријском амбасадору па му рекао: „Жао ми је, што моји односи са Аустријом нису више тако добри, као што су били пре!“, те су речи биле од ужасна утиска у читавој Европи. Државни папири сваке врсте пали су у својој вредности на нечувену низину, на све се стране почело оружати, особито у Аустрији, Италији па и у Француској. И заиста после ни пуних шест месеца почео је велики рат међу Француском и Италијом с једне и Аустријом с друге стране, а тај је рат имао за последицу аустријски губитак Ломбардије у корист Италије.

Нови руски министар спољашњих послова Сазонов морао је дакле у данашњем критичном положају услед италијанско-турског рата и стања на Балкану бити врло *опрезан* у свом говору у руској Државној Думи. И најмања реч са руске стране о каквој опасности, да ће бити рата, у који би могла Русија загазити, схватила би се као претња те би проузроковала највећу узбуду у Европи па и припреме за непосредан рат од стране европских велесила. Дакле је сасвим оправдана била Сазоновљева *велика опрезност* у његову говору у руској Државној Думи. Али наравно да то не искључује,, да Русија и даље може чинити оно, што држи за целисходно за данашњи политички положај, а да ово не обеси на велико звоно.

Министар спољашњих послова Сазонов ишао је у свом говору редом на односе са страним велесилама. Важно је, што је Сазонов таки из почетка нагласио, како савез међу Русијом и Француском стоји чврсто и непоколебиво, као и до сада. Прешао је онда на велику промену, што је моћна Енглеска у међусобном интересу ступила у Тројни Споразум са Француском и Русијом те што је сада разбистрен положај у Азији међу Русијом и Енглеском. Наравно, да је Сазонову најтеже било, да у свом говору даде рачуна о односу Русије према Немачкој и Аустро-Угарској. Ваљало је Сазонову оправдати посету цара Николе II. немачком цару Вилхелму II. у Поступиму. Ту је посету Сазонов правдао тиме, што Русија не може напустити столетне добре односе са Немачком, а нема ничега, што би у новије доба било изазивало противности међу Русијом и Немачком. Русија није могла бити противна томе, што Немачка гради багдадску железницу, за коју је добила дозволу од Порте, с друге стране пак Немачка сасвим је споразумна с тиме, да се не меша у ствари Персије погледом на руске интересе и односе Русије са Енглеском. Што се пак тиче Аустро-Угарске, то да већ према географском положају мора Русија у питању Балкана имати додира и споразума са Аустро-Угарском. У том је смислу Русија како Србији, тако и Бугарској, а не мање и Грчкој, дала савет, да се у данашњем критичном положају *држе мирно*. Пада у очи, да Сазонов у свом говору није споменуо *Црну Гору*. Значи ли то, да се на Црну Гору не односи оно о мирном држању, што је казао за друге балканске државе? Тешко!

Што се тиче *Италије* — а то је данас врло важно — рекао је Сазонов, да су они пријатељски односи, који су установљени приликом посете цара Николе II. краљу Виктору Емануелу III. у *Раконицију*, од то доба појачани и утврђени. Што се пак тиче *Дарданела*, да је Русија велико оштећена у својој трговини тиме, што је затворен пролазак кроз Дарданеле у Егејско Море, али се Русија заједно са другим велесилама нада, да ће Порта скорим *отклонити* запреке пролазу кроз Дарданеле.

О читавом том Сазоновљеву говору у руској државној Думи може се казати, да управо Сазонов није *ништа казао*, бар готово *ништа ново*, што се до сад није знало. И с тога *није* говор Сазоновљев одговорио очекивању, које се у Европи стављало у његов говор.

По себи се разуме, да Сазоновљев говор није могао проћи без критике у самој руској државној Думи. *Ковалевски*, одличан члан странке октобриста, која од времена на време *подупире* руску владу, рекао је у погледу Сазоновљева говора ове значајне речи: „Ми смо очевидци *почетка ликвидације у оним односима*, које собом доноси стални *оружани мир*. Русија при том, *ма какав био исход, не сме остати у улози пасивитета*, јер ко би при очитим општим покретима *заостао*, тај би се морао сматрати као побеђен.“

Врсни вођа руске опозиције, тако званих руских *кадета*, *Миљуков*, тај темељити познавалац Балканског Полуострва, који потпуно говори српски и бугарски, држао је опширан говор против Сазонова. Ми тај говор немамо у целости па с тога нам извесне ставке његова говора нису јасне, особито не оне, које се односе на балкански савез. Миљуков је *противсловио* Сазонову, да су односи међу Русијом и нашом монархијом добри. Бар да до сад *нису* били те је Сазонов требао да изнесе доказе, ако стоји то, да су ти односи добри. Балканско питање — каже Миљуков — дало би се мирним путем решити само *балканским савезом*, у који би имала ступити и Турска. Ми држимо, да је ово погрешно становиште, па држимо, да ово Миљуков *није могао* рећи. Ми смо више пута рекли: да би балкански савез могао бити само *против* Турске, а *не у вези* са Турском. Ово становиште заступа и једна књижица, која је на француском језику недавно изашла у Паризу из пера честитог професора права на *београдском* свеучилишту Живојина *Перића*. Балкански савез са Турском значио би *вечиту потчињеност* неослобођених делова народа, који се имају придружити својој већ ослобођеној браћи. Како разумева Миљуков тај савез са Турском, то нам није јасно, али на сваки начин да је јасно оно, што је Миљуков рекао: да балкански савез *не би могао значити* такав савез, који би ишао у корист само *једне велесиле*, а та велесила не би могла бити Аустро-Угарска.

Сазоновљев говор не означава и не може означавати праву руску политику. Он у најбољем случају само прикрива праву руску политику. Сазоновљев говор *није права руска реч*. Права руска реч могла би бити само она, *која би означавала национионалну руску политику са ослобођењем читавога* Балканскога Полуострва.

△

Куен II.

— Приказ Лукачева министарства сабору. — Како Лукач замишља опште бирачко право. — Бојазан за „хиљадугодишње обележје“ Угарске. — Изазивачки тон према Хрватској. — Комисаријат остаје и даље. —

Јуче, у понедељак, 16. (29.) априла о. г. приказало се министарство дра Ладислава *Лукача* заступничкој кући угарскога сабора. Министар-председник др. Лукач држао је опширан програмни говор, из кога нас највише занимају две ствари: оно, што је нови угарски премјé говорио о *изборној реформи на основу општег бирачког права*, и оно, што је рекао о *односу краљевине Угарске према краљевинама Хрватској и Славонији*, односно *о комисаријату*.

У погледу општег бирачког права избацио је нови министар-председник такове теорије, које ако он и његова влада оствари, *Угарска неће ни за још у бити донесена ближе развитку на правом демократском темељу*. Сакривши се за звучну фразу, да треба очувати *„хиљадугодишње обележје“* Угарске, министар-председник др. Лукач, тај препредени Јерменин по пореклу, *замишља изборну реформу на сасвим* **назадњачким** *претпоставкама* т. ј. широке масе народне па радништво не ће добити онаково бирачко право, које би ову центријско-аристократску Угарску једаред већ демократизовало, да у њој не тера своју самовољу олигархија, него да *народи* у овој земљи у великој, братској заједници раде на бољитку своме и бољитку своје заједничке отаџбине. И нови министар-председник *зазире највише од немађарских народа и социјалних демократа у Угарској*; у њима види он „опасност по хиљадугодишње национионално (читај: мађарско) обележје“ Угарске. Али г. министар-председник заборавља, да милијони **задовољних** грађана Угарске **нису никаква опасност** по „хиљадугодишње мађарско обележје“ ове земље, шта више задовољењем толике масе грађана **без разлике народности** Угарска би само *ојачала*. Ако се „хиљадугодишње мађарско обележје“ Угарске темељи само на *олигархији*, на неограниченом господству и самовољи оних „виших 10.000“, онда је тај темељ *врло лабав*, врло непоуздан. У осталом, г. министар-председник др. Лукач треба да загледа *у историју света* па ће видети тамо, да је *народна воља извела мало друкчије измене*, него што је ова се изменом изборног реда у Угарској. Па онда г. Лукач заборавља, да *проширење изборног права* на основу општег, тајног начина бирања по општинама *траже не само немађарски народи Угарске и социјалне демократе*, **него и маса мађарскога народа**, која исто тако трпи од о-

лигархије своје центрије и аристократије, као и милијони нас Немађара, који ћемо се *најодлучније борити и против Лукачеве владе*, док заједно с масом мађарских наших суграђана не извојујемо оно, што нам по човечанском праву припада.

У погледу Хрватске и Славоније, односно у погледу *кр. комисаријата* у тим краљевинама, министар-председник Лукач је дао такове изјаве, које морају огорчити и најзатуканијег унијониста хрватског. И г. Лукач са Хрватском говори са високог коња, као и сви његови претходници у звању што су говорили. А што је најжалосније, и тако уман државник, као што је нови угарски премјé, темељи своје речи у погледу Хрватске на *шовинистичко - империјалистичким велејштима*, који су сасвим обенђелучили мађарске државнике, који уз то пате од *колосалне необавештености о правом* расположају народа у краљевинама Хрватској и Славонији. Само се је тако могло догодити, да је и министар-председник Лукач *насео* оним **гнусним денунцијацијама** загребачкога „сервус-друштва“, да у Хрватској и Славонији постоје неке тобожње тежње за отцепљењем тих земаља од Угарске. Те тако је Лукач био толико кратковид, да је изјавио, како ће **Цувајев комисаријат и даље постојати** у Хрватској и Славонији, да, забога, угуши оне „тежње“!

После *овакове* изјаве новога министра-председника одиста смо ради знати, шта ће *сада* радити мункачки делегати на заједничком сабору? Сумњамо да ће те *политичке молуске* смети *бар сада* устати у одбрану узапћених права своје отаџбине. Не, они ће већ наћи какву »формулу«, под којом ће се и даље сунчати на зрацима благонаклоности нове угарске владе и једнога бившега финанца — Цувија!

*

О јучерашњем програмном говору новога министра-председника дра Ладислава *Лукача* добили смо овај телеграфски извештај:

Будимпешта, 16. (29) априла (*Заступничка кућа.*) Саборница и галерије су дупком пуне. У данашњу саборску седницу дошли су скоро сви посланици. Председник *Наваји* отворио је данашњу седницу у ½ 11 сати пре подне. Док су читани поднесци, ступио је у саборницу бивши министар-председник а сада обичан посланик гроф *Куен-Хедервари*, кога владина странка поздрави урнебесним клицањем. Затим дође у саборницу министар-председник *Лукач* на челу чланова свога кабинета. И њих су владинци поздравили, али *и са левице* се чуло по које »ељен!«

Министар-председник *Лукач* је предао два краљева указа: један о смењивању Куенова, а други о наименовању Лукачева министарства.

(*Изборна реформа.*)

Уз општу запетост узима реч министар-председник др. Л. *Лукач*. Пре свега приказује сабору себе и нови кибинет и моли за благонаклону потпору раду нове владе у интересу државе. Изјављује, да се *слаже* са програмом, који је развио његов претходник у погледу вођења државних послова, развића свих грана народне привреде и културнога живота, правосуђа и домобранства. Влада ће се заузимати *за развиће војске* (т. ј. наваљивање *стотине милијона* дажбина на леђа изнурених грађана, а за несита уста милитаристичког Молоха. — Ур. »Бр.«), прима на себе обавезу за остварење *изборне реформе*, која ће се остварити у духу либералног, демократског напретка (?) а са начелом општега права **уз очување националног обележја мађарске државе**. (Живо одобравање и тапшање код владинаца.) Али — наставља Лукач — моја начела у погледу изборне реформе не треба да значе непријатељски корак против грађана немађарскога језика. И они ће *једнако и праведно* (Видећемо! — Ур. „Бр.“) учествовати у благодатима изборне реформе, али би био **кажњив потхват, кад би се хтело олабивити хиљадугодишње обележје мађарске државе**. Изборно право мора се постепено развијати тако, да се евентуалне грешке могу поправити.

(*Однос према Хрватској.*)

Што се тиче *односа према Хрватској*, министар-председник Лукач *жали*, што је тај однос поремећен. Данашњи дан није подобан, да се тиме бави, али опажа, да ће у погледу *уплетања*, које се десило *у аустријском царевинском веку*, своје становиште тачно обележити. Ко хоће да стоји на законитом становишту, мора се ставити на темељ закона од г. 1868., по којима *Хрватска припада круни св. Стевана* и с овом чини исту **државну заједницу**. Онај, који то *јединство* (Сад опет говори о *јединству*, а не о *заједници*! — Ур. »Бр.«) хоће да раскламита, **вређа интегритет мађарске државе**, који се покушај мора **најстрожије казнити**. Овамо спадају све *тежње*, које хоће да затрују однос Угарске према Хрватској. Они заступници, који су због Хрватске пребацивали пређашњој влади, били би то много пре чинили, да је та влада била пропустила сходна средства. *Нормалним средствима није се више могло помоћи*, него су *морале бити употребљене* **ванредне мере**. То је последица *опасне тежње* (!?), која се на сваком кораку истицала. Због тога **изнимно стање у Хрватској мора дотле постојати, док год тамо има опасних поремећаја**. (Живо одобравање и тапшање код владиначких мамелука.)

(*Измена саборског пословника.*)

У даљем говору своме министар-председник *Лукач* разлаже, да је цела заступничка кућа већ признала, да *садашњи саборски пословник не одговара цели*. У том погледу упућује на говор Јуштовца грофа Теодора *Бакањија*, који је изјавио, да ни опозиција после изборне реформе није противна измени саборског пословника. (*Вика и протестовање на крајњој левици.*) Због тога говорник *моли, да се пословник* у толикој мери *измени*, у којој га је **мађарска коалиција изменила**, и то ради припреме изборне реформе и ради претресања одбранбених предлога. (Одобравање код владине странке. *Вика на крајњој левици.*).

(*Програм за рад.*)

Затим министар-председник развија занимљив програм за рад и позива сабор, да не обмане наде земље. (Одобравање код владинаца.)

После Лукачева говора узео је реч познати Геза *Полоњи*, да говори против одобрења индемнитета заједничкој влади у делегацијама. Вели, да делегације немају права, да тај привремени прорачун одобре. То право припада само законодавству.

Председник јавља, да ће се идућа саборска седница сазвати после делегација. Затвара седницу.

Италијански глас

против насиља у Хрватској и Славонији.

Чуда и покори, што су у последње време почињени у краљевинама Хрватској и Славонији, као: незаконито распуштање хрватског сабора пре него што се и састао, увађање комисарства, угушивање свих уставних слобода, апсолутизам у најбезстиднијем облику: све је то скренуло пажњу образованог света на угњетену Хрватску. Може се казати, да су та насиља *прибавила Хрватској симпатије целога културног света*. Недавно је угледни француски лист „L' Action Française“ донео опширан чланак о насиљима у Хрватској, а сада један од најугледнијих италијанских листова, фијорентинска »La Nazione« доноси у два броја врло темељно, с особитим разумевањем прилика написан чланак под насловом: „*Хрватско питање и судбина Аустро-Угарске*“. Тај чланак је, како уредништво италијанског листа опажа, написао један одличан дипломата, који темељно познаје хрватско питање и сва остала балканска питања. Из тога чланка доносимо овај извод:

„И тако — завршава први део чланка — Угарска и не мешајући се у чисто унутарње послове Хрватске, проналази све могуће начине, да јој одузме автономни карактер према трећима, спречава читав њезин трговачки и индустријални развој, крчи путеве инфилтрацији мађаризације и насиљем и нечувеним злоупотребама, с којих је Куен-Хедервари постао жалосно славан у аналима европске реакције, искривила је за пуних двадесет година шест легислатура. Из насиља у насиље, из тиранства у тиранство, нашла се преверна Хрватска препуштена политичким експериментима пештанске владе све до дана, у којем у сред потпуног мира, без сенке опасних потреса за државу, ради самог разлога, што је читав народ, сав сложан, изјавио, да тражи од Угарске поштивање нагодбе од год. 1868., нашла се је Хрватска лишена сабора, најелементарнијих слобода и подвргнута једном *режиму полицијног апсолутизма, без примера у аналима уставне Европе.*«

Писац је приказао »солидарност појединих политичких чланова хрватско српске обитељи«, па вели, да је најновија тиранска мера грофа Куена Хедерварија уперена нарочито против овог новог очитовања југославенске солидарности, и баш та врло озбиљна фаза угарско хрватских одношаја даје борби опширнији карактер, карактер међународног интереса.

Да је борба Хрватске с Угарском ограничена само на тумачење нагодбе, на уставни двобој међу јаким и слабим у оквиру тих локалних интереса, имала би за европске народности тако рећи скоро теоретску јавноправну важност. Али угарско хрватски сукоб има опширније значење, упркос угарским напрезањима, да га локализирају и не даду европској јавности завирити иза кулиса.

Хрватска и Славонија није једна мала земља етнички изолирана и осуђена да погине, стиснута од туђих и непријатељских народности, као н. пр. кнежевина Монако или република Андора. Напротив, Мађари су потпуно изолирани и опкољени од словенских народа, »un ilôt battu de partout par les flots slaves«, како опажа за Угарску славни оријенталиста Фрања Ленорман. Јадранско море — без којега не би Аустрија могла бити велесила — на свом источном делу настањено је од истог народа, који живи у Хрватској, изузев оно мало италијанског елемента, који сада живи у миру са Србима и Хрватима, и који се не ће сложити с Мађарима. Босна и Херцеговина је цела и то тако српска и хрватска. Мало подаље налазе се две српске државе, истоветне по пореклу и језику с Хрватима и Србима монархије. Те државе. једном забављене унутарњим борбама, осећају сада живо солидарност с браћом преко Дунава и Саве.

Читава ова чврста етничка група, жилава и интелигентна, од 10 милијона душа, неминовно ће се реванширати мађарским државницима, буду ли даље, заслепљени од агресивног национализма, злоупотребљавали своју садашњу моћ. Сада се ради о томе, хоће ли царска Аустрија даље мирно гледати та насиља Угарске, која с једне стране слаби моћ и престиж монархије, а с друге тиме слепо допринаша зближењу свих српско-хрватских сила онима њихове браће, што би могло постати кобно не само по Угарску него и положају саме монархије у Европи.

После те озбиљне опомене упозорава писац на другу опасност. Агресивни мађарски империјализам довео би до оружаног сукоба с Италијом. Јер би монархија, да избегне угарској превласти, која тишти све народе царства, тражила да одврати своје унутарње зло једном ратном акцијом према споља. Реакционарни клерикално-војнички бечки кругови мисле, да би рат с Италијом био најуспешније средство, да се стане на пут сепаратистичким тежњама Угарске и да се уреди једна њихова особита Аустрија, уставна, али централистичка и ратоборна. Али кад би напротив Аустрија инаугурирала једну лепу и широку политику децентрализације, потичући и штитећи Хрвате и остале народности, тих би ратоборних велејитета нестало скупа с камарилом, која их је замислила, а Угарска, редуцирана на чеднију улогу, не би сачињавала унутарњу и спољашњу опасност за монархију, а ова, реконструјирана на новој и плодној основи, могла би започети еру искреног и трајног споразума с Италијом и с балканским државама.

Одлични писац закључује, да ће дунавска монархија или ликвидирати, или се благотворно преобразити.

Политички преглед.

— **Саветовања хрватске делегације у Будимпешти.** Клуб мункачких делегата имао је у петак после подне у Будимпешти у једном хотелу саветовање, на ком беше и бивши бан *Томашић*. Председавао је гроф Т. *Пејачевић*, који је известио конференцију, да је посетио министра-председника *Лукача*, а овај да је изјавио, да је готов према Хрватској бити најпредусретљивији. У 4 с. после подне састала се *заједничка* конференција делегата. Пејачевић је ту сад био мало *опширнији* те је споменуо, да је био код министра-председника, кога је упозорио на то, да ће хрватки делегати само тако потпомагати владу, ако испуни жеље, које су хрватски делегати већ изразили пред заступничком кућом. На питање, да ли је гроф Пејачевић упозорио министра-председника, да *треба што пре укинути кр. комисарство*, Пејачевић је одговорио, да треба сачекати говор, којим ће се нова угарска влада приказати сабору.

Више делегата су *осудили*, што је министар-председник при наименовању *министра за Хрватску* противно досадашњем обичају потпуно игноровао посланике из Хрватске, а особито што се је одлучио за министровање Гезе *Јосиповића*, не саслушав хрватске делегате. Јер — рекоше — Јосиповић, који ништа није учинио против железничарске прагматике, пружа *најнеповољнији изглед* за решење хрватске кризе. Чак су и неки *мункачи* замерили том Лукачеву избору.

Делегат др. Душан *Поповић* у име српско-хрватске коалиције и средишњег (осечког) клуба доказао је, да је *законито заступство Хрватске у заједничком сабору престало*, јер је протекао рок за сазив хрватскога сабора, односно за одашиљање делегата у заједнички сабор. Сматра за *искључено*, да ће у случају одржања кр. комисарства један хрватски делегат узети на знање или претресати изјаве министра-председника. Мункачки „лидер“ др. Фрања *Спевец* доказивао је, да делегатски мандати нису незаконити, а мункачи гроф *Пејачевић* и — наравно — др. Гига *Авакумовић* и др. Алекса *Ивић* изјављују, да би било *рано*, заузимати становиште у питању кр. комисарства без саслушања Лукачева говора. Делегати др. Лав *Мазура*, др. Фрања *Пинтеровић*, др. Душан *Поповић* и други наглашавали су, да већ данас морају изјавити, да *не ће узети на знање евентуалне изјаве министра-председника, ако се не укине кр. комисарство*. У овом случају хрватски делегати могу одговорити само *одлучним предлогом за неповерење*. Делегат Шандор *Поповић* изјавио је, да ће мањина сматрати за casus belli даље подржавање комисарства у Хрватској.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 17. априла 1912.

— **Са српског прстена.** У дому нашег поштованог суграђанина г. Јоце *Дере* била је пре неки дан опет — по четврти пут — велика домаћа срећа. Четврта му ћерка, мезимица Олга, верила се са сомборским трговцем Митом *Ползовићем*. Честитамо сретним младенцима и желимо им непомућену срећу у браку.

— **Забава новосадске српске више девојачке школе.** Лицем на Спасов-дан, у четвртак 3. (16.) маја, приређују ученице новосадске српске више девојачке школе у корист фонду за издржавање те школе забаву с игранком и гимнастичким вежбама. На забави ће ученице уз гласовир певати Змајеву песму »Ево топлих дана...« у анонимној композицији и Топаловићеву »Ковачеву песму« а уз тамбуре низ народних песмица; две ученице ће у гласовир у четири руке свирати Бајићеву композицију „Напред, Соколи!“, једна ученица ће говорити монолог с натписом »Једно писмо« а најпосле ће једна ученица уз гласовир декламовати Мокрањчев мелодрам с натписом »Јадна мајка«. Забави је почетак у пет сахата после подне а улазнице се могу напред добити код школске управе.

— **Промоција.** Из *Клужа* (Коложвара) пишу нам ово: У суботу 14. (27.) о. м. промовисан је на овдашњем свеучилишту на част доктора права млади и вредни омладинац г. Коста *Мајински*, родом из Жабља, син тамошњег уваженог општинског лекара г. дра Милутина Мајинскога. Познајући младога доктора као вредна, спремна и одушевљена Србина, радујемо се његову успеху и очекујемо, да ће својом спремом и знањем послужити своме роду. Мла-

доме доктору, коме је *шек 21 година*, искрено честитамо.

— **ДОБРЕ КЊИГЕ**, из свих књижевних родова, **шаље одмах по поруџбини** уз плаћања при примању, књижарски завод **»Напредак« у Земуну, издавач »Српских Класичних писаца.«** I.

Новости са стране.

— **Отровнице.** Јављају из Липе у Банату, да је жандармерија онде ушла у траг злочиначкој банди, којој је на челу стојала жена Ђорђа *Котруцана*. Свих пет чланова те банде су жене, које су према оптужби отровале своје мужеве. У тој кривичној ствари се податци, који терете кривце, а и све нови јатаци с дана у дан множе тако, да ће се излећи ужасна кривична парница. До сад се у дванаест случајева морале ексхумирати (ископати) лешине. Јуче је у Липу стигао истражни судац темишварског судбеног стола. Осим већ ухапшених пет жена отровница биће још ухапшено њих више. У Липи влада велика узбуда.

— **Погибија автомобилских разбојника у Француској.** Јуче смо саопштили, да је француској полицији једва једном пошло за руком, да се докопа ужаснога зликовца *Боноша*, који је ово дана убио заменика полицијског начеоника *Жуена и* утекао. Но полиција му је у недељу пронашла скровиште: неку усамљену кућу у Шарл-ле-Роа-у, где се Боно склонио и забарикадирао са својим другом *Дибоа*-ом. Кад је полиција опколела кућу, оба зликовца *осуше паљбу* на полицаје, који су, наравно, одговарали на ватру. Најпосле су саперски (женијски) војници бомбама разорили кућу те су *Боноша нашли свега изрешетаног куршумима*; шест куршума му се зарило у лице, а један у долњем телу. Дибоа је добио два куршума у леву страну прсију.

— **Велика олујина.** Из Оклахаме (у Северној Америци) јављају, да је тамо олујина начинила страшну пустош. Вихор је био тако силан, да је *железничке возове бацао са шина*. Многи путници су убијени и рањени.

СРПСКЕ И СЛОВЕНСКЕ ВЕСТИ.

— † **Јосип Горуп витез Словински.** У прошли четвртак је у дубокој старости на Сењској Реци умро Јосип *Горуп* витез *Словински*. Родом је Горуп био Словенац, а родио се г. 1834. у Славини код Постојне. Неуморним радом и великом вреном својом стекао је огроман иметак од **четрдесет милијона** Круна. Многе словеначке просветне и добротворне установе богато је потпомагао. Слава му!

— **Београдско академско певачко друштво »Обилић« у Русији.** У прошлу среду, 11. (24.) априла, брзим возом отпутовали су чланови академског певачког друштва „Обилић“ из Београда у Петроград. У Петрограду ће друштво приредити велики концерат па ће одатле у Кијев и Москву, где ће такође приредити концерте. Из Кијева путују у Одесу, па ће се после двадесет дана вратити у Београд. С „Обилићем“ су отпутовали г. г. др. Драг. *Аранђеловић*, министар правде, председник „Обилића“, и Радован Кошутић, професор Универзитета.

— **Споменик Осману Ђикићу.** У Мостару је образован одбор са задатком, да подигне споменик незаборављеном српском родољубу и песнику *Осману А. Ђикићу*. За председника одбору изабран је г. Смаил ага *Ђемаловић*. Одбор ће прогласом позвати све Србе, да својим прилозима помогну, да се Осману подигне споменик, достојан његових великих заслуга. Уверени смо, да ће се томе позиву одазвати сви родољуби, којима је познат значај Османов и ненакнадни губитак, који је наш народ претрпео његовом смрћу.

— † **Др. Алојз Машек.** Посланик на чешком земаљском сабору, члан младочешке странке, др. Алојз *Машек*, умро је у четвртак у свом родном месту Клатову, где је био и начелник. Родио се 1859. год. По занимању је био лекар па је *за време српско-турског рата ступио као лекар у српску војску* и био је шеф војне болнице у Нишу. Био је угледан члан младочешке странке. Нека му је лака земља и вечан спомен!

Позив на претплату.

Са 1. (14.) априлом о. г. истекла је претплата свима оним нашим поштованим претплатницима, који су се претплатили на I. четврт 1912. г., те овим отварамо претплату на **другу** четврт ове године.

Кад овим молимо наше поштоване досадашње претплатнике, да обнове претплату, молимо уједно своје пријатеље и познанике, да се заузму за **што јаче проширење** „Браника“. Свако, ко пажљиво прати наш лист, уверће се, да смо ми увек настојали, да наш лист буде на висини данашњега новинарства, да смо **увек непоколебиво стојали на српском народносном становишту**, због чега су нас толико пута **прогонили**, као ни један српски лист у Угарској. Свима поштеним Србима је познато, да смо се ми од постанка „Браника“ неустрашиво и под најтежим приликама **борили против познате покварене струје** у српском народу те нас и представници те струје сваки час тужакају и праве нам силне трошкове.

Претплата за „Браник“ остаје стара:

на читаву годину . 34 К
на по године . . 17 К
на четврт године . 8 К 50 п.

а може се претплатити и **месечно** са 2 К 90 п. За **Србију** износи годишња претплата: 46 динара, погодишња 23 динара, а четвртгодишња 11·50 динара. За све остале **стране земље** износи претплата **45 К** у нашем новцу.

Претплата се најбоље шаље поштанском упутницом **на администрацију »Браника«**.

У Новом Саду, 1. (14.) априла 1912.

Управа и уредништво „БРАНИКА“.

НОВИЈЕ.

Петроград, 16. априла. Због крвопролића, које је војска починила међу радницима на златним пољима дуж реке Лене, све је већа раздраженост. Свеучилишни ђаци, које су полицаји и козаци разјурили испред казанске саборне цркве, отишли су, певајући револуцијонарне песме, на Островски Проспект, који је врло жив. Ту су демонстранти пуцали на полицију, која ђаке опколи и њих 123 ухапси.

Рим, 16. априла. Приликом накнадног избора посланика за заступничку комору једногласно је изабран генерал Бонини, који сада војује у Хомсу.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Мишљења о Лукачеву програму.

Будимпешта, 17. априла. У владиној странци је програм министра-председника Лукача повољни примљен. У Кошутовој странци нису баш особито задовољни, а Деши је изјавио, да ће он то незадовољство изразити у делегацијама, те и против ратног министра Аufенберга поднети предлог за неповерење. Један део Јуштове странке се нада, да ће Лукачу поћи за руком, да оствари приближење, но други се боје, да ће се Лукач, ако та акција не успе, приближити конзервативцима грофа Стевана Тисе. До повратка Лукачева из Беча не ће Јуштова странка ништа чинити, што би сметало могућем мирном расплету.

Италијанско-турски рат.

Цариград, 17. априла. Сазоновљев говор у руској Државној Думи повећава неповерење према Русији. Порта је закључила, да се даљих 75 Италијанаца изгоне из Цариграда.

Општински избори у Бечу.

— **Победа хришћанских социјала.** —

Беч, 17. априла. Исход јучерашњих избора за градско веће у другом изборном срезу јако је заостао иза очекивања јудеолиберала. Од 48 мандата добили су хришћански социјали 32, јудеолиберали су добили само два мандата а за остале ће мандате бити ужи избори.

Криза у Србији на помолу.

Београд, 17. априла Услед тога, што су скупштински избори испали неповољно по радикале, већ се за који дан очекује акутна криза у парламенту.

Недела француских анархиста.

Париз, 17. априла. Листови захтевају, да се према анархистама поступи одлучно и да се закон против њих примени најстрожије, јер догађаји у последње време показују, да је друштвена сигурност немогућа, ако се и даље дозволи организација анархиста. Јуче је у Паризу било сто преметачина по кућама.

Критско питање.

— **Ухапшени Крићани.** —

Атина, 17. априла. Енглески убојни брод ухапсио је 18 крићанских посланика, који су паробродом допутовали у Пиреј, да одатле иду у Атину, да учествују у раду грчког парламента и тиме засведоче, да острво Крит припада Грчкој. Због тога енглеског поступка овде је огромна раздраженост.

Привреда.

— **Фабрика шећера у Србији.** У Србији се сада гради друга фабрика шећера: прва већ више година постоји у Београду, а друга се сада гради у плодној долини Мораве, у Ћуприји. Ова је фабрика шећера обичних димензија, израчунана на дневни производ од 7—10 вагона репе, те ће овога лета бити довршена тако, да ће већ у овој години почети радити. За њу је већ сада посађено 4000 хектара репе, те је с њоме уједно спојена и рафинерија. Прва фабрика финансирана је немачким капиталом, а ову диже Прашка Кредитна Банка. Тако исто диже аустријски капитал фабрике шећера у Бугарској. Према томе нису ове фабрике шећера, како многи држе, опасност за аустријску и угарску индустрију шећера, напротив и ове спадају у исти картел, који регулира цене и продају шећера и у аустро-угарској монархији. Данас, кад се услед бриселске конвенције индустрија шећера не може бранити високом царином, ни извоз шећера извозним наградама, мора се на овај начин очувати индустрији шећера њен терен. А да је то велика корист и за народну економију Србије, то ће признати свако, ко види, како добро делује на економију фабрика шећера у Осеку.

Авијатика.

— **Одважна девојка-авијатичар.** Као што смо јавили, млада Американка мис Херијет *Кимби* (Harriet Quimby) је ових дана прелетела на аероплану морски канал Ла Манш између Француске и Енглеске. Мис Кимби је ученица славног Блеријота. Једном француском новинару је та млада и врло лепа девојка испричала занимљиве ствари о своме ваздушном путу. »С највећим поуздањем сам се кренула на пут, сигурна сам била, да ћу достићи циљ, ма да сам онда први пут седела у оној машини за летење. Могу Вам рећи, да сам изванредно срећна: до данас ме није снашла ни најмања незгода. Летела сам у врло повољним приликама. На просечној висини од 600 метара сам секла ваздух, али се због густе магле једаред догодило, да сам на кратко време изгубила правац и ишла сам на срећу напред.« Храбра авијатичарка спустила се на француско земљиште код града Алпека.

— **Аеропланом преко Ирског Мора.** Из *Лондона* јављају: Авијатичар *Хевит*, који је ономад од Холихеда до Доблина прелетео аеропланом тако звано Ирско Море, говори, да је летео у висини од 100 метара. Магла је била тако густа, да није могао видети ни крила своје машине за летење. Изнад ирске вароши Доблина, где га је гледао силан свет, подигао се у висину од 600 метара. Он је први, који је аеропланом прелетео Ирско Море.

— **Аероплан за српску војску.** Како из Београда јављају, српско министарство војно је код Мерћепове фирме у Загребу наручило један аероплан. Овај нови аероплан много се разликује од прошлогодишњег типа. Може се лако склопити и расклопити и чувати у врло малом простору. Заједно са мотором апарат је тежак свега 300 кг. Мотор има 50 коњских снага. Аероплан је дуг 9 метара, а ширина крила износи 10 метара. Апарат заједно са мотором стаје 14.800 Круна.

— **Руска ваздушна флота.** Телеграфишу из Петрограда, да је велики кнез Александар Михаиловић, председник одбора, који делује у интересу ваздушне флоте, у свом прогласу на становништво указао на рад тог одбора а нарочито је истакао то, да је у Севастопољу основана војна авијатичка школа, у којој има 102 официра, 200 нижих војника са 55 аероплана. За две године је тај одбор скупио 77 аероплана, од чести из иноземства, од чести из Русије. Но потреба обране захтева куд и камо више авијатичара, него што их може изобразити севастопољска школа, па би стога биле потребне нове новчане жртве од стране руског народа, јер би иначе Русија изгубила друго место, које је себи извојевала на пољу авијатике.

РАЗНО.

— **Статистика борбе с биковима у Шпанији.** Шпањолски писац Еугеније Ноел износи статистику борбе с биковима у Шпањолској прошле године. Ноел наиме ради на томе, да оснује лигу против те, како он вели, „народне опачине“. Бројке, што их Ноел износи, врло су занимиве: У Шпанији има свега 395 арена а у њима су прошле године одржаване 872 борбе с биковима, којима су свега присуствовали око 7 милијона гледалаца. Узме ли се, да је сваки посетилац попречно платио само 3 песете за улазницу, онда је становништво Шпањолске године 1911. издало за борбе с биковима 21 милијон песета. У Шпанији имаде 45 „старих матадора“ и 325 тако званих „Novill-оса“. Само се по себи разуме, да се они први боре само тек са »прворазредним“ биковима, дочим се други упуштају у борбу и с мање вредним биковима. Број статиста, који су код борбе неопходно потребни — то су бандерилерони, пикадори, екуоси итд. — рачуна се на 1128. Сви ти људи заједно добили су прошле године око 4 милијона круна плаће. Мачакито, најбољи шпањолски „еспада“, имао је сам дохотка 360.000 песета од 60 борба с биковима. 4.394 бика, који представљају вредност од 5,318.500 песета, погинула су прошле године под ударцима матадора, а 5618 коња окрвавило је својом крвљу песак шпањолских арена, али погинула су и два „торера“, а 166 их је рањено.

— **НА ЗНАЊЕ! Према већ оглашеној објави број нашег листа за четвртак не ће изићи!**

Књижевни оглас.

ВРЛО КОРИСНА КЊИГА ЗА НАШ ПОДМЛАДАК.

Готова је књига

ЧЕТНИК

ручна књига
за омладину и савезнике — четнике
по *ђенералу Баден-Паулу и Др. Лиону*
саставио Д-р М. Ђ. Поповић.

Књига има 20 штампаних табака, 90 слика и 1 додатак. Цена у платну повезана с насловном сликом 3 динара. Препродавци за више од 6 ком. 25% рабата. Поруџбине ваља слати: *Администрацији „Четника“, Дворска бр. 3* — Београд. Садржај: *Увод. Први разговор — Омладина.* I. Савез Трезвене Младежи. II. Каква је наша омладина? III. Енглеске извидничке четице. *Други разговор — Вишешко огледало.* Издашност, Несебичност, Пожртвовање, Доброта. Учтивост, Витешко понашање према женскима, Послушност, Храброст. *Трећи разговор — Ошварај очи.* I. Читање трагова. II. Вештина изводити закључке. *Четврти разговор — Посматрање природе.* I. Животиње. II. Биљке. III. Минерали. *Пети разговор — Живот у пољу.* I. Пионирска служба. II. Логорски живот. III. Живот у пољском логору. IV. Живот у пољу. V. Спорт на води. VI. Како се прилази. VII. Оријентовање. *Шести разговор — наука о чувању здравља.* I. Вештина живети. II. Клице болести и њихово сузбијање. III. Исхрана. IV. Одело. V. Нега чула. VI. Душевна храна. *Седми разговор — Клони се алкохола, народног непријатеља — не пуши! Осми разговор.* I. Телесна вежбања. II. Вежбај обе руке подједнако. III. Спорт. *Девети разговор — Буди увек спреман.* I. Спасавање живота. II. Понашање при несрећним случајевима. *Десети разговор — Отаџбина.* I. Шта је Отаџбина? II. Вештина стрељања. III. Соколство. IV. Служба јавној безбедности. V. Државно уређење. *Једанаести разговор — Упутства.* I. Упутства и савети четовођама и руководаоцима. II. Из туђег искуства. III. Из нашег искуства. *Дванаести разговор — Четничке (извиђачке) игре. Додатак:* Сигнализација. Правила Четничког Одељења.

Ову врло корисну књигу топло препоручујемо нашој омладини.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

Ad C. O. 7973/2210 ex 1912.

ОГЛАС ДРАЖБЕ.

Дана **30. маја** о. г. по нов. кал. издаваће се путем јавне дражбе под закуп на 12 година

земља манастира Ораховице

у Феричанцима (читлук) у површини од 214 јутара оранице и 15 јутара ливаде, с потребним економским зградама.

Сваки дражбоватељ има да положи одмах на почетку дражбе вадијум од 5 (пет) круна по кат. јутру, а досталац допуњује тај вадијум на једну четвртину годишње закупнине, која свота остаје до краја закупа као кауција за тачно вршење закупног уговора, док се осталима враћа вадијум иза свршене дражбе.

Поближи услови закупа могу се дознати код управе манастира Ораховице (Славонија) и код потписаног звања.

Дражба ће се одржати реченог дана у 10 сати пре подне код управе манастира Ораховице.

Карловци 16. (29.) априла 1912. године. 238 1—2

НАДЗОРНИШТВО
српских православних народно-црквених добара у Карловцима.

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО

„РУСАНДА“

У МЕЛЕНЦИМА

(Торонталској жупанији) — у јужној Угарској

Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотине хроничну реуму, Скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести,** које нису у стању биле никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток,** и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **Костобоље** Caries. Necrosis-а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели Луес.** — Станови се састоје из четири модерно удешена **хотела са 74 собе, Курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк,** са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билиард** стоји на расположењу купалишним гостима. — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље **управа купатила „Русанде“** 205 15—

Оженио би се

интелигентан, доста популаран

фотограф у Србији,

-- сопственик имања од 15 хиљада динара — образованом девојком или удовицом до 28 година старом. Понуде са сликом слати под знаком: »СЛИКАР« Краљево — Србија.

„Најбољи шпицер за вино и шампањац.“

Главној стоваришту за Нови Сад код:

Микина и Стојковића

237 2—15

У мојој кући, у дунавској улици број 10. издајем под кирију за 1 ви август 229 5-6

један велики господски стан

који се састоји из 6 соба са балконом, кујном, девојачком собом, шпајзом, купаоницом итд. Упитати за исти код власника куће **НИКОЛЕ ИВКОВИЋА, У Н. САДУ** Дунавска улица број 10.

РОДИТЕЉИМА У ПАЖЊУ!

Једна одлична породица у Нишу, која има одличне везе са бољим круговима у целој Србији, посредује (проводацира) под највећом дискрецијом.

Кореспонденција се упућује на шифру »ПОСРЕДОВАЊЕ 273« Nisch, Serbia. Poste restante; даља кореспонденција под пуним именом. 209 9—10

Хипотекарне зајмове

по 5½% сталних процената а на друго место интабуловане 6½%—7% посредује

Zsigmond Breitner Törökbecse

56 37—50

У Србији ИМАЊЕ ПОД ЗАКУП

величине 11 хектара садржи окућницу, већи воћњак, њиве, ливаде и нешто шуме, од вароши удаљено 5 километара, издаје се под повољним условима.

А. ЋИРИЋ Ердоглија, КРАЉЕВО (СРБИЈА).

233 3—3

ПРОМЕСЕ

4%

УГАРСКЕ ХИПОТЕКЕН СРЕЋКЕ
од 1884. год.

Главни згодитак	К	40.000·—
1 згодитак по	К	3.000·—
3 згодитка по	К	2.000·—
4000 згодитака по	К	200·—

Жребање 15. маја 1912
Цена 4·50 К.

3% АУСТР. БОДЕНКРЕДИТ СРЕЋКЕ
од год. 1880.

Главни згодикак	К	90.000·—
1 згодитак по	„	4.000·—
2 згодитка „	„	2.000·—
2300 згодитака „	„	200·—

ЖРЕБАЊЕ: 15. маја 1912. године.
Цена К 5·—

УГАРСКЕ ПРЕМИЈЕН СРЕЋКЕ
од 1870. год.

Главни згодитак	К	200.000·—
1 згодитак по	К	20.000·—
1 згодитак по	К	10.000·—
4 згодитка по	К	2.000·—
18 згодитака по	К	1.000·—
5475 згодитака по	К	368·—

Жребање 15. маја 1912.
Цена 12·— К.

издаје

МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА
деон. друштво
у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо поруџбине само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

СРПСКО

имање на продају.

Продајем из слободне руке, без терета, преко **200 јутара оранице у ФУТОШКОМ** атару, са свима потребним економским зградама у новој стању. **Жеља ми је, да то имање дође у српске руке.** Упитати се код потписаног власника.

ГАВРА КУЦУРАЦ (Футог)
поседник.

235 2—3

ЈОСИФ ШПИРКА

ТЕХНИЧКИ ПРЕДУЗИМАЧ
НОВИ САД,
Св. Стеванова ул. 5.
ТЕЛЕФОН 246.

НАМЕШТА

водовод, плин, енглеске клозете, канализације, средишње ложење најмодернијег система, ветрења, опреме за служење топле воде и за купке, кухиње за прање и кување паром, опреме за сушење, охлађивање, дезинфекцију и ложење. За све те послове зготовљава планове.

ОПРЕМЕ ЗА КУПКЕ И ПАРНА КУПАТИЛА.

Снабдева водом: фабрике, замке, куће за становање, летњиковце и т. д.

Етаблисмани шмркова, мотори топлог ваздуха, спојени са шмрком.

ПРЕГЛЕДАЊЕ ПОСТОЈЕЋИХ ОПРЕМА. — Планове и предрачуне како у месту, тако и на страни зготовљава бесплатно.

НАЈБОЉЕ ПРЕПОРУКЕ. 115 11—30

СЛАНО КУПАТИЛО

У СТ. СЛАНКАМЕНУ

отворено од 1. маја до 1. октобра.

Сланача специјално лечи: ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима; све врсте катаралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 4 К; лепу пространу новосаграђену

ресторацију са добрим јелима и пићем,

сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје

147 14-30 **ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ.**

Прочитај! **Помодна мануфактурна трговина** Прочитај!

КОД ПЛАВЕ ЗВЕЗДЕ. ◆ У НОВОМ САДУ ◆ КОД ПЛАВЕ ЗВЕЗДЕ.

Код оделења мушких и женских штофова, свиле, батиста, гренадина за прање, кретона, зефира, делена и тепиха, продаваћемо од данас до 31. маја о. год. са 20, 30 и 40% јефтиније од досадање сталне дневне цене.

С поштовањем **ОМАЉЕВ и ЛАЗИЋ,**
заступници филијале Браће Миросављевића »КОД ПЛАВЕ ЗВЕЗДЕ«.

227 3-12

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник.

Парна штампарија д. д. Браника у Н. Саду.